

JADRANKA

LETO II. — ŠTEV. 7

GLASILO ZAVEDNEGA ŽENSTVA

MALI SRPAN 1922.

M. M.

NAŠA NARODNA NOŠA.

V času, ko nam siloma trgajo iz rok vse kar je naše, v času ko hočejo izruvat iz naših src vse naše narodne svetinje, se s strahom oziramo v temno prihodnost in mislimo, kaj bo znami, ako nam res poteptajo vse, kar nam je drago in sveto.

Ena najlepših naših narodnih svetinj je naša krasna okoličanska noša. Koliko lepih spominov nas veže nanjo. Naše babice pripovedujejo, kako so vezale bele peče, brez vzorcev in brez tujih načrtov. Kos fine, bele thanine, šivanka in nitka, to je bilo vse, kar je potrebovala naša pridna babica za svoj umotvor. Vezla je, kakor ji je pač prišlo na um, kakor ji je narekoval okus. Napravila je košarico s cvetjem, srček zraven klas, vejico, polžka, dva tri, kakor sa ji je pač zdelo. Na tkanini so se vrstile vse tiste mnogobrojne originalne figure, ki jih ne najdeš nikjer drugje, pri nobeni drugi narodni vezenini.

In ko je bila ruta dovršena in »tavelca« in »opleče«, s kakšnim ponosom se je postavila na »ohcetu«, pri procesiji, na »brjarju«. To je, mi mlajša generacija smo jih videle le ob takih prilikah; toda naše babice so nosile svojo lepo nošo vedno, vse nedelje in praznike.

Danes jo vidimo le redkokdaj. Le pri posebnih cerkvenih in narodnih svečanostih. K poslednjim spadajo danes samo še — pogrebi! Ali ni nad vse žalostna osoda naše narodne noše? Obstoja velika nevarnost, da bo sčasoma popolnoma zginila. In s strahom se vprašujemo: kdo je temu kriv?

Tu se moramo v prvi vrsti obrniti na naše matere. Pri nas je namreč vpeljana navada, — ali bolje razvada — da vsaka žena hrani svojo narodno nošo za smrt!

Žene, matere, ali ste kdaj pomislile, kaj delate s tem, ali ste kdaj premišliale, kakšnega velikega pomena je naša narodna noša za naš narod in kaj jemljete svojim hčeram s tem, da jim jemljete najdražjo svetinjo, našo narodno nošo?

Kakor se človek, ki se potaplja, oprime vsake slamice, tako krčevito se moramo mi danes oprijeti svega, kar nas spominja na naše nekdanje šege in običaje. Vse kar smo nekdanj

ljubili, moramo ljubiti danes s podvojeno silo. Ustvarjati moramo novo, ne pa uničevati še to malo, kar imamo.

Mislim, da bo ljubi Bog na onem svetu gotovo z večjim veseljem sprejel ženo, če pride pred njega v svoji skromni črni obleki. Ljubi Bog bo vedel, da je žena Slovenka, tudi če nima svoje noše. Toda tu, tu moramo pokazati, kaj smo — danes bolj nego kdaj prej, ker nočejo vedeti, kaj smo. Pokazati moramo pri vsaki priliki, kaj smo bili, kaj smo in kaj hočemo ostati. Zaro matere, zaklinjam vas, ne jemljite nam možnost, da to dokažemo, ne jemljite nam naših dragocenih, naših ljubih narodnih noš. Matere, saj vendar ne boste hotele, da vaše hčerke, vaše vnukinje sčasoma pozabijo na to, kakšne ste bile ve, ko ste bile mlade, kako ste živele, kako ste se oblačile. Misel, da živite dalje v svojih hčerah in vnukinjah, vam mora biti vendar stokrat ljubša nego misel, da vas ljudje, ki vas pridejo škropit, vidijo šo enkrat »gor pokrite«.

In vi dekleta, ki niti pojma nimate, kako ste krasne v svojih narodnih nošah, vplivajte na svoje matere, da vam jih puste. Puste naj vam jih kot spomin nanje, na njihova mlada leta, ki so bila srečnejša nego so vaša. Naj vam puste to narodno svetinjo, ki je žalibog edina, ki vam jo morejo pustiti.

Spominjam se, kako je lansko leto pri neki svečanosti neki visok gospod, ki še nikdar ni videl naše narodne noše, začuden pristopil k skupini naših okoličank in rekel: »Kaj takega še nisem videl. Kako ste lepe! Nekaj posebnega, nekaj otožno svetega je na vas. Človek postane nehote pobožem, ko vas vidi«.

Okoličanke! Ljubite in spoštujte svojo narodno nošo! Oblecite jo ob vsaki priliki, delajte na to, da se spet vdomači ta šega v naših vaseh. Naj ne bo procesije, naj ne bo narodne veselice brez narodnih noš. Posebno ko nastopate kot pevke v pevskih zborih, verujte, da ste najlepše v svojih narodnih nošah!

Vsaka ni tako srečna da bi imela svojo narodno nošo. Toda malokatera je, ki bi ji bilo nemogoče v par letih si prihraniti toliko,

da si jo nabavi. Koliko vas je, ki znate lepo vézti. V prostih urah si lahko napravite rute in opleče itd. Pomagajte pri tem delu druga drugi; z resno voljo in ljubeznijo se da vse doseči. Naše inteligentke pa naj bi šle dekletom na roko pri tem delu: naj bi jim preskrbele vzorce in pokazale, kako se veže itd. Prepričane naj bodo, da bi si s tem stekle neprecenljivih zaslug.

Vsak drug narod, naj bo še tako mogočen in neogrožen, zbira svoje narodno bogastvo, ga skuša dvigniti. Mi pa, ki skoroda nimamo drugega nego to, mečemo še to lahkomiselno — v grob! Če se no spametujemo — in je že skrajni čas, — ne bo kmalu niti sledu več tega najlepšega, kar je naš narod imenoval svoje v tej nesrečni od vseh teptani zemlji.

SAVOMIRA KVEDROVA:

„TAM NA ŽITNEM POLJU...“

Tam na žitnem polju,
poje prepelica,
tam na žitnem polju,
mak zardel je v lica.

Ptiček je v razoru,
ptičko že zasnužil,
z mlado se nevesto
v zarjo je izgubil.

Solcu vzel je šarke,
maku je zavriskal,
ptičico družico,
k sebi je pritiskal.

Mak se stresel jeze,
cvet je vetru dal,
ptiček pa z nevesto
je v pšenico pal — —

MAR. GREGORIČEVA

VERONIKA DESENIŠKA.

ZGODOVINSKA TRAGEDIJA IZ XIV. STOLETJA V PETIH DEJANJIH.

ČETRTO DEJANJE.

Se vrši v Samoboru l. 1426.

Dvorana v gradu. Nedaleč od okna je zibel ali voziček, na srednji steni vise meči.

1. PRIZOR.

Veronika, kasneje Luca.

Veronika (v narodni noši hrv. kneginje gleda skozi okno): Oh! Na vsej prostrani cesti nobenega potnika, ki bi v meni oživel upanje, da je vendarle Friderik. *(odhaja proti vozičku, v katerem spi dete)* Milo moje otroče. Ti se smehljaš tako brezskrbno, ker se ne zavedaš kaj prestaja tvoja mamica. *(premika voz.)* Komaj je zadihalo v tebi življenje in že razprostrata skrb in žalost svoj plašč nad tvojim čelom.

Luca (ob vratih): Čujte veselo novost, gospodarica! Ravno kar je prijezdil naš knez na grajsko dvorišče. *(odide)*

Veronika (veselo iznenajena se prime za srce): Oh, pomirjeno je moje srce! *(odhaja proti vratom)*

2. PRIZOR.

Veronika, Friderik, kasneje Jurij

Veronika (odpre vrata in tedaj se prikaže Friderik. Prostre roki krepeneče proti njemu.): Friderik!

Friderik (se ljubko nasmeje in jo objame): Misel moja!

Vnronika: Dospel si ljubljeneč, da olajšaš moje srčne bolečine. Oh, kako sem te težko pričakovala.

Friderik (se pomika naprej polohjet): Si se li zopet bala, da ležim v vratolomnem brezdnju?

Veronika: Ni me mučil le strah, da te napade v samoči krvoločna tolpa; mörila me je večinoma misel, da te zaloti slavonski ban.

Friderik (zarzeto): Moj oče? Kako? *(odloži pokrivalo z glave in sede)*

Veronika: Tedaj se nista sestala nikjer? Hvala Bogu! Veš, pred tednom je bil tukaj. *(obstane ob njem in se napol nasloni nanj.)*

Friderik (naglo): Tu v Samoboru? Pa kaj namerava?

Veronika: Le čuj! Ti nisi dojahal niti do onega pogorja tam-le, *(pokaže proti oknu)* ko je prispel v spremstvu mnogih vitezov in srdito rohnel nad menoj.

Friderik: Strupeni zmaj!

Veronika: Ne razburjaj se Frid., tvoj oče je! —

Friderik: Naj ga razmesari tresk še danes.

Veronika (ga pogladi po laseh): Ne tako, ljubček!

Friderik: Zasluži li kaj drugega? Ti li nisem pripovedoval o mukah, ki mi jih je prizadeval v ječi samo, da izvedo Frankopani kako strogo postopa z menoj?

Veronika (ga poboža po licu): Odpusti mu, Friderik!

Friderik: Nikdar, Vera! V meni ni več neene žilice, ki bi trepetala zanj.

Veronika: Pomiri se in poslušaj svojo soprogo, kajti čuj, skriti se morava!

Friderik: Aha! To je gotovo v zvezi s celjskim tiranom. Sem res radoveden, kaj je hotel na najinem domu.